

досягнень цифровізації суспільства з метою забезпечення інноваційного та безпечного розвитку. Однією зі стратегічних цілей України є розвиток цифрової економіки, що характеризується зростанням ефективності державного сектору та господарської (інноваційної) діяльності суб'єктів приватного сектору за рахунок використання досягнень цифровізації суспільства [1; 3]. Завдяки розпочатій модернізації державної політики впроваджується електронний уряд в Україні. Проте повномасштабна агресія РФ проти зумовила збільшення кількості інформаційних загроз, що унеможливають інноваційний і сталий розвиток нашої держави. Уважаємо, що важливим завданням для неї є визначення дієвих механізмів публічного управління у сфері цифровізації для розбудови соціальної та правової держави.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Домбровська С., Помаза-Пономаренко А., Крюков О., Порока С. Інформаційні загрози та комунікативна інфраструктура в державному секторі : монографія. Х.: НУЦЗУ. 2024. 244 с.
2. Євросоюз прийняв перший у світі закон про штучний інтелект. URL: <https://mind.ua/news/20270880-evrosoyuz-prijnyav-pershij-u-sviti-zakon-pro-shtuchnij-intelekt>
3. Pomaza-Ponomarenko A., Hren L., Durman O., Bondarchuk N., Vorobets V. Management mechanisms in the context of digitalization of all spheres of society. *Revista San Gregorio*. SPECIAL EDITION-2020. №42. URL: [http://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/issue/view/R\\_SAN42/showToc](http://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/issue/view/R_SAN42/showToc).
4. Pomaza-Ponomarenko A., Taraduda D., Leonenko N., Poroka S., Sukhachov M. Ensuring the safety of citizens in times of war: aspects of the organization of civil defense. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2024. Vol. 14. Issue 1. p. 216–220.

УДК 94(477.8)«1944/1949»

**Ухач В. З.**

*к. і. н., доцент, доцент кафедри  
теорії права та конституціоналізму,  
Західноукраїнський національний університет*

#### **БЕЗПЕКОВА СЛУЖБА УКРАЇНСЬКОГО ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ (1944-1949 РР.): СУЧАСНИЙ ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ ДИСКУРС**

В умовах московської агресії проти України, Служба безпеки України (далі - СБУ) зазнає змін і трансформацій. Сьогодні СБУ протидіє гібридній війні та міжнародному тероризму, забезпечує інформаційну безпеку, захищає об'єкти критичної інфраструктури, нейтралізує хакерські атаки, запобігає багатомільярдним втратам державного бюджету, здійснює боротьбу з внутрішніми та зовнішніми ворогами. Пізнання історичного досвіду формування, організаційної побудови, особливостей боротьби спецслужб Організації українських націоналістів (далі – ОУН), Української Повстанської

Армії (далі – УПА), які доволі успішно протягом тривалого періоду боролися із системою карально-репресивних органів тоталітарного радянського режиму, видається актуальною в умовах викликів сьогодення.

1944 рік поряд із звільненням західних земель України від нацистів, ознаменував повернення радянського тоталітарного режиму з його карально-репресивною системою, переходом до форсованої реалізації (уже без будь-яких завуальованих елементів, що мали місце в період вересня 1939 – червня 1941 років) планів другої радянизації краю. Без перебільшення західноукраїнське населення, пізнавши гіркий досвід першого урядування совітів на цих теренах, з тривогою очікувало реалізації політики радянизації. Активна ж меншість оформлена в структури українського національно-визвольного руху зі зброєю в руках зустріла ворога номер один.

Нові обставини зумовлювали як для радянської влади, так і керівництва українського національно-визвольного руху необхідність напрацювання, або ж внесення коректив у форми і методи подальшої боротьби. Сучасна вітчизняна історіографія розглядає звільнення західних земель України від нацистської окупації (як і завершення Другої світової війни), процеси повторного встановлення радянської влади на цих землях як новий етап національно-визвольної боротьби за самостійну Українську державу.

Метою наукової розвідки є проаналізувати підходи сучасних вітчизняних науковців у їх намаганні подати історико-правову оцінку Служби безпеки Організації українських націоналістів (бандерівців) (далі – СБ ОУН(б), розвідувальної служби УПА (як суб'єктів українського визвольного руху) у період 1944-1949 років.

Специфіка стратегії та тактики антирадянського руху опору в післявоєнний період зумовила особливу роль структур СБ ОУН(б), яка, за визначенням Д. Веденєєва, «... забезпечувала впровадження у життя основних схем діяльності підпілля ОУН» [1, с. 181]. Оформившись як «окремий організаційний апарат» реферантури СБ мали окремі лінії зв'язку та плани роботи, займаючи особливе місце в системі підпілля [1, с. 175].

Слід наголосити, що діяльність СБ ОУН(б), розвідувальної служби УПА у їх післявоєнному протиборстві з комуністичною владою та її карально-силовими структурами є достатньо повно вивченою в сучасній українській історіографії. Ця наукова тематична лакуна чи не найповніше представлена монографічними працями, зокрема, одного з авторитетних українських істориків Д. Веденєєва, який у співавторстві з В. Єгоровим [2, с. 485-503] та Г. Биструхіним [3] одними з перших на ґрунтовній джерельній базі з архіву СБ та його регіональних відділень розкривають діяльність СБ ОУН(б). Дослідженню діяльності одного з організаторів та керівників СБ ОУН(б) Миколі Арсеничу присвятили монографічне дослідження О. Іщук та В. Огороднік [4]. На основі опрацьованих архівних матеріалів дослідники резюмують, що «діяльність СБ не була безсистемною, безглуздо жорстокою, як про це писали радянські пропагандистські видання. Вона була добре організована, регламентована чіткими інструкціями та вказівками, які затверджував особисто М. Арсенич та інші підпорядковані йому працівники» [5, с. 286].

Історико-краєзнавчий дискурс діяльності СБ ОУН(б) на Волині здійснив Я. Антонюк [6]. Автор акцентував увагу на передумовах становлення, періодизації, еволюції діяльності СБ ОУН(б). Прагнучи подати об'єктивну

картину діяльності оунівської спецслужби автор визнає її однією з найвпливовіших в структурі націоналістичного підпілля в регіоні та однією з найсильніших ланок українського національно-визвольного руху [6, с. 136].

Важливу наукову цінність має видання матеріалів і документів про діяльність СБ ОУН(б)у 1940-х роках, здійснене під егідою Інституту історії України НАН України та Київського університету імені Тараса Шевченка [7]. Упорядники документальної праці О. Лисенко та І. Патриляк включили 21 документ з історії діяльності СБ ОУН(б) за період 1941-1947 років, розкрили еволюцію завдань спецслужби в різні періоди, діяльність якої без перебільшення дозволила в значній мірі продовжити національно-визвольну боротьбу на десятиліття [7, с. 294].

Окреслена тематика добротно представлена і в численних наукових публікаціях А. Антонюка [8], Д. Веденєєва [9], В. Ільницького [10], В. Єфименка [11], О. Лисенка [12], В. Трофимовича [13].

У цілому проведений історіографічний аналіз праць науковців, дозволяє окреслити ключові тези оцінки діяльності СБ ОУН(б), розвідувальної служби УПА.

По-перше, організація діяльності спецслужб, їх особлива вага в розгортанні національно-визвольної боротьби була зумовлена екстремальними історичними умовами боротьби з радянським карально-силовим апаратом, обранням обома протиборствуючими силами силових способів реалізації власних цілей; необхідністю захисту організаційних клітин та осередків підпілля, повстанських відділів; політичною диференціацією та непростими внутрішніми відносинами, «специфікою ідеології та суспільно-політичної налаштованості учасників руху ОУН та УПА» [14, с. 348].

По-друге, науковцями досить повно досліджено основні організаційні форми, ключові напрями діяльності, функціональні обов'язки спецпідрозділів, рецепцію форм і методів їх оперативної роботи з арсеналу спецслужб держав-противників [14, с. 349]. По-третє, діяльність спецпідрозділів українських націоналістів «... спрямовувалася на розвідувальне забезпечення й контррозвідувальний захист підпілля та безпосередню участь у протидії заходам з радянізації регіону» [15, с. 137]. Сучасні дослідники об'єктивно наголошують і на проведенні СБ ОУН(б) «чисток» в середовищі членства підпільно-повстанського руху [15, с. 138], допущених помилок, жорстокості та репресій щодо місцевого українського і польського населення [6, с. 135].

По-третє, концептуально-методологічного значення набувають міркування Д. Веденєєва та Г. Биструхіна, які стверджують, що «... обидві сторони не цуралися антигуманних методів, і лише потім сторона, яка перемогла, пропагандистськими засобами і тотальним переписуванням (замовчуванням) історії вигідно для себе інтерпретує події, глорифікуючи себе й усіяко демонізуючи противника» [3, с. 8]. Спецпідрозділи недержавного характеру, узагальнюють Д. Веденєєв та Г. Биструхін є «... структурними елементами національно-визвольних та інших урядових рухів (організацій), їхніх військових формувань, котрі здійснюють розвідувальні, контррозвідувальні, оперативно-бойові та інші притаманні спецслужбам функції задля сприяння реалізації стратегічних і поточних завдань згаданих рухів (організацій) специфічними засобами» [3, с. 45-46].

У цілому сучасні українські науковці одностайні у висновку, що

розвідувальні та контррозвідувальні заходи спецслужб оунівського підпілля та Української повстанської армії сприяли розгортанню національно-визвольної боротьби [6, с. 136] та були одними з ключових чинників, що «... забезпечили тривалість, масштаб і запеклість антирадянського руху опору в регіоні» [15, с. 138].

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Веденєєв Д. Післявоєнна еволюція стратегії, тактики, організаційно-функціональної побудови озброєного руху опору під проводом ОУН(б) в Західній Україні. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2012. Вип. 22. С. 172-182.

2. Веденєєв Д., Єгоров В. Меч і тризуб: Нотатки до історії служби безпеки Організації Українських Націоналістів. *З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ*. 2000. № 2/4. С. 485-503.

3. Веденєєв Д. В., Биструхін Г. С. «Повстанська розвідка діє точно й відважно...». В кн.: Документальна спадщина підрозділів спеціального призначення Організації українських націоналістів та Української повстанської армії. 1940-1950-ті роки. Київ: Видавництво «К.І.С.», 2007. 568 с; їх же. Меч і тризуб. Розвідка і контррозвідка руху українських націоналістів та УПА (1920-1945): монографія. Київ: Генеза, 2006. 408 с.

4. Іщук О., Огороднік В. Генерал Микола Арсенич: життя та діяльність шефа СБ. ОУН. Коломия: «Вік», 2010. 196 с.

5. Ільницький В. Український національно-визвольний рух у Карпатському краї ОУН (1945 – 1954): історіографія проблеми. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. 2015. Вип. Спецвипуск 2. С. 277-313.

6. Антонюк Я. М. *Діяльність Служби безпеки ОУН. Історико-краєзнавче видання*. Луцьк: Волинська книга, 2007. 176 с.

7. Матеріали та документи Служби безпеки ОУН(б) у 1940-х рр. / Зібрали й упорядкували О. Є. Лисенко, І. К. Патриляк; НАН України, Інститут історії України, Київський національний університет ім. Т. Шевченка. Київ., 2003. 251 с.

8. Антонюк Я. Діяльність радянської агентури в підпіллі ОУН і УПА на Волині (1944-1950-ті рр.). URL: [http://shron1.chtyvo.org.ua/Antoniuk\\_Yaroslav/Dialnist\\_radianskoj\\_ahentury\\_v\\_pidpilli\\_OUN\\_i\\_UPA\\_na\\_Volyni\\_1944\\_1950-ti\\_rr.pdf](http://shron1.chtyvo.org.ua/Antoniuk_Yaroslav/Dialnist_radianskoj_ahentury_v_pidpilli_OUN_i_UPA_na_Volyni_1944_1950-ti_rr.pdf); його ж. Агентура СБ ОУН(б) в містах і містечках Волині та Полісся (1946-1951 рр.). *Науковий вісник Волинського національного у-ту ім. Л. Українки. Серія. Історичні науки*. 2010. № 1. С. 113-120.

9. Веденєєв Д. Розвідувальна діяльність Української повстанської армії (1943-1945 рр.). *Проблеми історії України: факти, судження, пошуки*. 2003. Вип. 10. С. 381-415; Веденєєв Д. В., Лісов О. С. Новітня вітчизняна історіографія розвідки і контррозвідки руху українських націоналістів і української повстанської армії у 1920-1950-х рр. URL: <http://www.asv.gov.ua/content/nauka/editions/26/2016-26/81.pdf>.

10. Ільницький В. І. *Карпатський край ОУН в українському визвольному русі (1945-1954): монографія* / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України; Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. Дрогобич: Посвіт, 2016. 696 с.

11. Єфименко В. Кадровий склад спеціального підрозділу ОУН(б): спроба

аналізу. З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. 1999. № 1/2(10). С. 443-456; його ж. Тактика і стратегія роботи працівників спеціального підрозділу ОУН(б). З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. 2000. № 3/4(13/15). С. 504-514.

12. Лисенко О. Є. Протистояння ОУН і УПА і радянської системи у 1945 р. В кн.: *Організація український націоналістів і українська повстанська армія. Історичні нариси* / Дзьобак В. В., Ільюшин І. І., Касьянов Г. В. та ін. Відп. ред. Кульчицький С. В. НАН України; Інститут історії України. Київ: Наукова думка, 2005. С. 375; Веденєєв Д. В., Лисенко О. Є. Організація українських націоналістів і зарубіжні спецслужби (1920-1950-ті рр.). *УІЖ*. 2009. Вип. 3 (№ 486). С. 132-147.

13. Трофимович В., Антонюк Я. Діяльність Служби Безпеки ОУН(б) щодо матеріального забезпечення оунівського підпілля Волині і полісся 1945-1951 рр. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*. 2009. Вип. 14. С. 157-174.

14. Веденєєв Д. В., Биструхін Г. С. *Меч і тризуб. Розвідка і контррозвідка руху українських націоналістів та УПА (1920-1945) : монографія*. Київ : Генеза, 2006. 408 с.

15. Веденєєв Д. В., Биструхін Г. С. *Двобій без компромісів. Протиборство спецпідрозділів ОУН та радянських сил спецоперацій. 1945-1980-ті роки: монографія*. Київ: К.І.С., 2007. 567 с.

УДК 340.344

**Теремцова Н. В.**

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії та історії права та держави Навчально-наукового Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

## **АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ ДО СИСТЕМИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ**

В умовах розбудови правової держави, слід зазначити, що адміністративні, економічні, політичні зміни, що відбуваються в державі, вносять багато нового в діяльність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Це обумовлює потребу в реформуванні управлінських процесів у державі та теоретичних обґрунтувань правових інститутів.

Одна з головних ознак демократичного суспільства і правової держави вважається якісне надання органами публічної влади адміністративних послуг. Процеси демократизації і суспільних перетворень в Україні визначають пріоритет публічно сервісної спрямованості діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

На сучасному етапі розвитку державотворення в Україні триває